

HOLOCAUSTUL

Holocaust

Holocaust

Holocaust (din greacă *ὁλόκαυστον* (*holókauston*): *holos*, "complet" și *kaustos*, "ars"), (în ebraică: *Hašoa* ,השואה, în idiș: *Hurben* ,הורבן) este un termen utilizat în general pentru a descrie uciderea a aproximativ șase milioane de evrei, în marea majoritate, din Europa, în timpul celui de-al doilea război mondial, ca parte din „soluția finală a problemei evreiești”, programul de exterminare a evreilor, plănuț și executat de regimul național-socialist din Germania, condus de Adolf Hitler.

ADOLF HITLER

Adolf Hitler (n. 20 aprilie 1889, Braunau am Inn, Austria — d. 30 aprilie 1945, Berlin), lider al Partidului Național-Socialist German, cancelar al Germaniei din 1933, iar din 1934 conducător absolut („Führer”) al Germaniei, a fost unul din cei mai cruzi dictatori din istoria omenirii. Ajuns la putere în 1933, liderul mișcării naziste, Hitler a dus o politică de pregătire și de declanșare a celui de Al Doilea Război Mondial, precum și de punere în aplicare a unui plan de exterminare în masă a evreilor și altor "indezirabili" și de lichidare a adversarilor politici.

Atitudinea institutiilor germane

Michael Berenbaum scrie că Germania devenise un "stat genocidar." Fiecare ramură a sofisticatei birocrății a acestei țări a fost implicată în procesul de ucidere. Bisericile parohiale și Ministerul de Interne au furnizat liste de nașteri care arătau cine este evreu; Poșta a livrat ordinele de deportare și denaturalizare; Ministerul de Finanțe a confiscat proprietățile evreiești; firmele germane au concediat muncitorii evrei și au îndepărtat acționarii evrei; universitățile au refuzat să admită studenți evrei, au refuzat să acorde diplome celor deja înscriși și au concediat profesorii evrei; oficiile guvernamentale de transport au pregătit trenurile de deportare; companiile farmaceutice germane au testat medicamente pe prizonierii din lagăre; alte companii au licitat pentru contracte de construcție a cuptoarelor; liste detaliate de victime au fost alcătuite folosind mașinile de pontaj ale companiei Dehomag, producând înregistrări meticuloase ale omorurilor. Când prizonierii intrau în lagărele morții, erau puși să-și predea toate obiectele personale, care erau atent catalogate și etichetate înainte de a fi trimise în Germania pentru a fi reutilizate sau reciclate. Berenbaum scrie că "soluția finală a problemei evreiești" era "în ochii făptuitorilor... cea mai mare realizare a Germaniei."

Dominanța ideologiei și scara genocidului

În alte genociduri, considerațiile pragmatice cum ar fi controlul teritoriului și resurselor erau centrale în politica de genocid. Yehuda Bauer argumentează că: „Motivația de bază [a Holocaustului] era pur ideologică, înrădăcinată într-o lume existentă numai în imaginația nazistă, unde unei conspirații evreiești internaționale de a controla lumea i se opunea o misiune “ariană” paralelă. Niciun genocid de până în ziua de azi nu fusese bazat atât de complet pe mituri, halucinații, pe o ideologie abstractă, nepragmatică - care a fost apoi pusă în aplicare prin mijloace foarte raționale și pragmatice.”

EXPERIMENTE MEDICALE

Efectuarea, la scară largă, a experiențelor medicale pe deținuți. Medici germani au efectuat astfel de experimente în lagărele de concentrare de la Auschwitz, Dachau, Buchenwald, Ravensbrück, Sachsenhausen și Natzweiler.

Cel mai celebru dintre acești medici a fost dr. Josef Mengele, care a lucrat la Auschwitz. Printre experimentele sale se numărau punerea subiecților în camere cu presiune, testarea de medicamente pe ei, înghețarea lor, tentative de schimbare a culorii ochilor prin injectarea de chimicale în ochii copiilor, diverse amputări și alte operații brutale. Activitatea sa nu va fi niciodată cunoscută integral, deoarece majoritatea documentelor expediate de Mengele medicului Otmar von Verschuer la Institutul "Kaiser Wilhelm" ("Împăratul Wilhelm") au fost distruse de acesta din urmă. După terminarea experimentelor coordonate de Mengele, subiecții supraviețuitori erau aproape întotdeauna uciși și necropsiați.

Se pare că lui Mengele îi plăcea să lucreze cu copiii romi. Le dădea dulciuri și jucării și îi ducea personal la camera de gazare. Ei i se adresau cu „nenea Mengele” ("Onkel Mengele"). Vera Alexander a fost o deținută evreică la Auschwitz și a avut grijă de peste 50 de perechi de gemeni romi:

„Îmi amintesc în mod deosebit o pereche de gemeni: Guido și Ina, care aveau cam patru ani. Într-o zi, Mengele i-a luat. Când s-au întors, erau într-o stare groaznică: fuseseră cusuți unul de altul, spate în spate, ca niște gemeni siamezi. Rănile le erau infectate și din ele curgea puroi. Țipau zi și noapte. Apoi părinții lor - îmi amintesc că pe mamă o chema Stella - au reușit să facă rost de morfină și și-au omorât copiii ca să le curme suferința.

Victimele și numărul morților

Evreii

După 1945, cifra cel mai des folosită pentru numărul de evrei uciși a fost cea de șase milioane. Centrul de comemorare al Holocaustului, Autoritatea Yad Vashem de Amintire a Eroilor și Martirilor Holocaustului din Ierusalim, comentează:

„Nu este cunoscut numărul exact al evreilor uciși în Holocaust. Cifra cea mai frecventă este cea de șase milioane, avansată de Adolf Eichmann, un demnitar de rang înalt al SS-ului. Majoritatea cercetărilor confirmă că numărul victimelor s-a situat între cinci și șase milioane. Primele estimări plasau numărul la între 5,1 milioane (Profesorul Raul Hilberg) și 5,95 milioane (Jacob Leschinsky). Cercetări mai recente, ale Profesorului Yisrael Gutman și Dr. Robert Rozett în Enciclopedia Holocaustului, estimează numărul de morți între 5,59 și 5,86 milioane, iar potrivit unui studiu coordonat de cercetătorul german Wolfgang Benz numărul estimativ este de 5,29 până la 6 milioane. Principalele surse pentru aceste statistici sunt comparațiile dintre recensămintele de dinainte de război și cele postbelice. A fost folosită și documentația nazistă cu date parțiale privind diversele deportări și asasinate. Se estimează că centrul de comemorare și documentare Yad Vashem are în prezent peste patru milioane de nume ale victimelor.”

Polonezi și slavi

Una din ambițiile lui Hitler de la începutul războiului a fost de a obține *spațiul vital* în est, prin eliminarea cât mai multor polonezi și slavi. De aceea, el a pregătit, "pentru moment, doar în est, formațiunile mele *Cap de mort* cu ordine de a ucide fără milă toți bărbații, femeile și copiii de origine poloneză sau de limbă poloneză. Doar în acest fel putem obține spațiul vital de care avem nevoie." Conducerea Germaniei a decis că în 10 până la 20 de ani, statul polonez de sub ocupație germană va fi complet curățat de etnici polonezi și colonizat cu germani. Dintre polonezi, până în 1952 doar 3-4 milioane mai trebuiau să rămână în fosta Polonie, și aceștia doar pentru a servi ca sclavi pentru coloniștii germani. Urma să li se interzică să se căsătorească, să se extindă interzicerea asistenței medicale acordate polonezilor, și în cele din urmă polonezii (considerați de naziști *Untermenschen*, "sub-oameni") să înceteze să mai existe.

Prizonieri de război sovietici

După Michael Berenbaum, între două și trei milioane de prizonieri de război sovietici—57% dintre toți prizonierii de război sovietici—au murit din cauza malnutriției, maltratărilor sau execuțiilor între iunie 1941 și mai 1945, majoritatea în timpul primului an de captivitate. Conform altor estimări ale lui Daniel Goldhagen, aproximativ 2,8 milioane de prizonieri de război sovietici au murit în opt luni între 1941–42, cu un total de 3,5 milioane până la jumătatea anului 1944. Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite a estimat că 3,3 milioane din cei 5,7 milioane de prizonieri de război sovietici au murit fiind captivi ai germanilor—comparat cu 8 300 din 231 000 de prizonieri britanici și americani. Numărul morților a scăzut deoarece prizonierii erau necesari pentru a munci ca sclavi pentru a susține efortul de război german; până în 1943, o jumătate de milion dintre ei erau folosiți la muncă forțată.

Romi

Înainte de a fi trimise în lagăre, victimele erau înghesuite în ghetouri, cum au fost câteva sute de mii de oameni în Ghetoul Varșovia. Mai spre est, echipele Einsatzgruppen căutau taberele de romi și ucideau locuitorii acestora pe loc, nelăsând nicio urmă a victimelor. Romii erau și ținta regimurilor-marionetă care au colaborat cu naziștii, de exemplu regimul Ustaše din Croația, unde un număr mare de romi au fost uciși în lagărul de concentrare Jasenovac.

În mai 1942, romii au fost puși sub incidența aceluiași legi ca și evreii. Pe 16 decembrie 1942, Heinrich Himmler, comandantul suprem al SS-ului și considerat "arhitectul" genocidului nazist, a emis un decret care cerea ca ȣiganii "Mischlinge" (cu un singur părinte de această etnie), ȣiganii romi și membrii clanurilor de origine balcanică și care nu erau "de sânge german" să fie trimiși la Auschwitz, în cazul în care nu și-au satisfăcut stagiul militar în Wehrmacht (denumirea armatei germane în timpul regimului nazist). Pe 29 ianuarie 1943, un alt decret a ordonat deportarea tuturor ȣiganilor din Germania la Auschwitz.

Acesta a fost amendat la 15 noiembrie 1943, când Himmler a ordonat ca în teritoriile sovietice ocupate, "ȣiganii sedentari și cei pe jumătate ȣigani (*Mischlinge*, "metiși") sedentari să fie tratați ca cetățenii țării. ȣiganii nomazi și seminomazi să fie puși la același nivel cu evreii și trimiși în lagărele de concentrare." Bauer argumentează că această modificare reflecta ideologia nazistă că romii, la origine populație ariană, fuseseră "stricați" de sânge nerom.

Originea

Partidul nazist sub conducerea lui Adolf Hitler a venit la putere în Germania pe 30 ianuarie 1933, și persecuția și exodul celor 525.000 de evrei din Germania a început aproape imediat. În autobiografia sa *Mein Kampf* (1925), Hitler își afirmase deschis ura față de evrei, și a dat ample avertismente cu referire la intențiile lui de a-i elimina din viața politică, culturală și intelectuală a Germaniei. Nu a scris că va încerca să-i extermine, dar în particular fusese explicit și în acest sens. Încă din 1922, îi spusese maiorului Joseph Hell, la acea vreme ziarist:

„Odată ce voi fi la putere, prima și cea mai importantă treabă a mea va fi anihilarea evreilor. Imediat ce voi avea puterea să fac asta, am să construiesc rânduri de spânzurători—în Marienplatz în München, de exemplu—cât de multe permite traficul. Apoi evreii vor fi spânzurați fără discriminare, și vor fi lăsați acolo până încep să se împrăști; vor rămâne spânzurați acolo atâta timp cât permit principiile igienei. Imediat ce sunt dezlegați, vor fi agățați următoarea tranșă de evrei, și tot așa, până când și ultimul evreu din München va fi exterminat. Alte orașe vor proceda la fel, exact așa, până când toată Germania va fi curățată de evrei.”

Intensificarea persecuțiilor și pogromurile (1938–1942)

La *Kristallnacht*, (*Noaptea sticlei sparte*), pe 9 noiembrie 1938, evreii au fost atacați și proprietățile lor vandalizate în toată Germania. Aproximativ 100 de evrei au fost uciși, și alți 30.000 trimiși în lagărele de concentrare, și peste 7.000 de magazine evreiești și 1.668 desinagogi (aproape toate sinagogile din Germania) au fost avariate sau distruse. Evenimente similare au avut loc în Austria, în special în Viena.

Mai multe pogromuri comise de populații locale au avut loc în timpul celui de-al doilea război mondial, unele încurajate de naziști, altele spontane. Printre acestea s-au numărat pogromul de la Iași din România din data de 30 iunie 1941, în care 14.000 de evrei au fost uciși de localnicii români, de poliția locală și de militari români și germani, și pogromul de la Jedwabne, în care între 380 și 1.600 de evrei au fost omorâți de localnici polonezi în iulie 1941.

Primele măsuri în Polonia

În anii 1940 și 1941, uciderea unor numere mari de evrei în Polonia a continuat, și s-a procedat la deportarea evreilor din Germania, Austria și "Protectoratul Bohemiei și Moraviei" (Cehia de astăzi). Eichmann a primit misiunea de a scoate toți evreii din aceste teritorii, deși deportarea evreilor din Germania, mai ales din Berlin, nu s-a făcut oficial decât în 1943. (Mulți evrei berlinezi au reușit să supraviețuiască Holocaustului în ascunzători—este ironic că Berlin a fost unul din puținele locuri unde acest lucru a fost posibil.) Până în decembrie 1939, 3,5 milioane de evrei erau masați în regiunea Guvernului General.

Guvernatorul general, Hans Frank, a notat că atât de mulți oameni nu puteau fi împușcați pur și simplu. "Va trebui, totuși, să luăm măsuri gândite în așa fel încât să îi eliminăm." Această dilemă a condus SS la a experimenta cu omoruri pe scară largă cu gaz otrăvitor. Această metodă fusese folosită deja în timpul campaniei lui Hitler de euthanasieri în Germania (cunoscută sub numele de "T4"). SS Obersturmführer Christian Wirth a fost inventatorul camerei cu gaz.

Lagărele de muncă și de concentrare (1933-1945)

În perioada premergătoare alegerilor din 1933, naziștii au început să-și intensifice actele de violență pentru a face ravagii în rândurile opoziției. Prin cooperarea autorităților locale, au înființat lagăre pe post de centre de concentrare în Germania. Unul din primele astfel de lagăre a fost Dachau, deschis în martie 1933. Aceste prime tabere au fost înființate pentru a încarcera, tortura sau ucidă doar deținuți politici, cum ar fi comuniști sau social-democrați.

Aceste prime închisori—de regulă depozite sau subsoluri de clădiri—au fost ulterior consolidate și transformate în lagăre complete, administrate central și aflate în afara orașelor. Până în 1942, șase mari lagăre de exterminare au fost înființate în Polonia ocupată de naziști. După 1939, lagărele au devenit din ce în ce mai mult locuri unde evrei și prizonieri de război erau fie uciși, fie forțați să trăiască o viață de sclav, malnutriți și torturați. Se estimează că germanii au înființat 15.000 de lagăre în țările ocupate, multe dintre ele în Polonia.

Ghetourile (1940–1945)

După invadarea Poloniei, naziștii au înființat ghetouri în anii 1941 și 1942 în care erau obligați să trăiască evreii și unii romi, până când erau în cele din urmă trimiși în lagărele de exterminare sau uciși. Ghetoul Varșovia era cel mai mare, cu 380.000 de oameni, iar ghetoul din Łódź era al doilea, cu 160.000. Acestea erau, în fapt, închisori extrem de aglomerate, descrise de Michael Berenbaum ca instrumente de "ucidere lentă, pasivă."

Conferința de la Wannsee și Soluția finală (1942–1945)

Oficialilor li s-a spus că există 2,3 milioane de evrei în Guvernul General, 850.000 în Ungaria, 1,1 milioane în celelalte țări ocupate, și până la 5 milioane în Uniunea Sovietică (deși doar 3 milioane dintre aceștia erau în regiuni ocupate de germani) — un total de aproximativ 6,5 milioane. Aceștia urmau să fie cu toții transportați cu trenul la lagărele de exterminare (*Vernichtungslager*) din Polonia, unde cei inapți de muncă urmau să fie gazați pe loc. În unele lagăre, cum ar fi Auschwitz, cei apți de muncă erau ținuți în viață o vreme, dar în cele din urmă toți aveau să fie uciși. Reprezentantul lui Göring, dr. Erich Neumann, a obținut o derogare limitată pentru unele clase de muncitori industriali.

Lagărele de exterminare

În anul 1942, în plus față de Auschwitz, au fost desemnate alte cinci lagăre ca lagăre de exterminare (*Vernichtungslager*) pentru aplicarea planului Reinhard. Două dintre acestea, Chełmno (cunoscut și sub numele de Kulmhof) și Majdanek funcționau deja ca lagăre de muncă: acestora li s-au adăugat acum facilitățile de exterminare. Trei noi lagăre au fost construite doar pentru scopul de a ucide numere mari de evrei cât de repede posibil, la Bełżec, Sobibór și Treblinka. Un al șaptelea lagăr, la Maly Trostinets în Belarus, a fost și el folosit pentru acest scop. Jasenovac a fost un lagăr de exterminare unde au fost uciși mai ales etnici sârbi

Camerele de gazare

La lagărele de exterminare cu camere de gazare, toți prizonierii soseau cu trenul și erau duși direct de pe peron la o zonă de recepție unde le erau luate toate hainele și obiectele personale. Apoi erau mânați, dezbrăcați, în camerele de gazare. De obicei li se spunea că acestea erau dușuri sau camere de despăduchere, iar pe ușile lor scria "baie" și "saună." Uneori li se dădea un prosop și un săpun pentru a evita panica, și li se cerea să țină minte unde își puseseră lucrurile, pentru același motiv. Când cereau apă pentru că le era sete după drumul lung în trenurile marfare, li se spunea să se grăbească, pentru că în lagăr îi aștepta cafea, și că se răcește.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

FLORIN PETRESCU, *ISTORIA EVREILOR. HOLOCAUSTUL*, EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, BUCUREȘTI, 2005